

Kulturhistorisk beskrivning av Mellbystrand

Området kring Mellbystrand har under förhistorisk och historisk tid genomgått stora förändringar. Skiftningar i havsytan har ömsom medfört att trakten legat långt från havet och ömsom under vattenytan. De största förändringarna ägde rum under jägastenåldern då skillnaden mellan högsta och lägsta havsnivån uppgick till cirka 25 meter. För omkring 8000 år sedan lär man knappast ha kunnat se strandlinjen från dagens Mellbystrand då denna strandkant numera ligger på 15 meters djup. Den efterföljande värmeperioden resulterade i kraftig avsmältning av isarna och havsytan steg successivt. Vid övergången mellan jägar- och bondestenålder, för knappt 6000 år sedan, kulminerade avsmältningen och för södra Hallands vidkommande blev resultatet att strandlinjen kom att ligga 10 meter högre än idag. Med områdets exponerade läge mot Västerhavet har det med andra ord inte haft någon större attraktionskraft på människan, åtminstone under förhistoriens äldsta perioder. Undantagen utgörs av området kring Lagans utlopp i Laholmsbukten där man vid Snapparp har anlagt små jaktstationer. Under framför allt bondestenåldern har man kontinuerligt kommit tillbaka till samma plats för att jaga såväl säl som större landlevande djur såsom kronhjort och rådjur. Men även några hundra meter längre uppströms, ungefär där Smedjeån rinner ut i Lagan, finner man spåren efter mindre jaktstationer eller boplatser. Något längre söderut finns ytterligare en boplatser där fynden vittnar om en livlig aktivitet under större delen av den äldre stenåldern. När bosättningen har varit som mest intensiv har platsen utgjorts av en liten men väl skyddad havsvik.

För att ta del av en mer bofast befolkning får vi ge oss betydligt längre fram i tid. Tidpunkten kan förläggas till senare hälften av bronsålder, dvs. 1000 f. Kr., då arkeologiska iakttagelser vittnar om en febril verksamhet i närheten av nuvarande Södra Mellby. Från en undersökning i anslutning till motorvägen fann man ett stort antal härdar men också rikligt med årderspår under ett tunt flygsandslager. De små åkrarna har täckt en yta av åtminstone 400 meter som legat i direkt anslutning till bronsåldersgården. Etableringen har sannolikt inte varit den bästa då platsen överges efter några generations flitigt brukande av platsen. Istället tycks det som att man väljer att flytta längre bort från kusten. Kring århundradena före Kristi födelse återfinns bebyggelsen kring Smedjeån och vidare österut. Spåren ger sig tillkänna via ett par huslämningar men ännu mer påtagligt via ett gravfält strax norr om Mellby kvarn. Totalt blottades tio gravar som samtliga innehöll brända ben från såväl vuxna individer som barn. Själva gravsättningen skiljer sig delvis åt då benen från vissa individer har lagt ned i ett keramikkräsl medan andra enbart lagts ned i en grop i marken. Gravfältet har huvudsakligen utnyttjats under de första århundradena före Kristi födelse men man fortsätter även att använda platsen under det första århundradet av vår tideräkning.

Fortsättningen av den förhistoriska och historiska utvecklingen sker nu i samma område där Trulstorp framstår som den egentliga centralorten. Under järnåldern utökas antalet gårdar där de flesta har legat på kanten av Lagans dalgång. Men det finns dock ett dokument som berättar att det i anslutning till det ursprungliga Mellby skall ha funnits ett stort antal bautastenar men att man röjt undan dem redan vid början av 1800-talet. Beskrivningen skulle i så fall kunna tolkas som att Mellby by redan var etablerad under vikingatid. Om så är fallet har det funnits två vikingatida och medeltida byar mellan Laholm och havet, dvs. Trulstorp och Mellby. Kanske är det också här vi skall se ursprunget till ortnamnet Mellby vilket betyder den by som ligger mellan två vedertagna och accepterade platser. Platser som kan vara synonymt med havet och staden.

Etableringen av Mellbystrand är dock av mycket ungt datum och kan väl i första hand knytas samman med badlivet som har sin början vid slutet av 1800-talet. Innan dess har stränderna huvudsakligen fungerat som ett böndernas resursområde där de hämtat tång för att gödsla de sandiga och magra åkrarna.

